L'AIGUADOLÇ 39 (2011), pàg. 71-74 Edita: Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta

LLIBRES IL·LUSTRATS

Àfrica Ramírez Olmos

EL PASSAT MES DE DESEMBRE VAIG VISITAR un nou museu a Madrid, el Museu ABC de Dibuix i Il·lustració. Està situat al carrer d'Amaniel en un edifici rehabilitat construït l'any 1900 que va servir per a albergar la primera fàbrica de cervesa Mahou a la capital d'Espanya. Compta amb una superfície de més de 3.000 m^2 on s'han dipositat al voltant de 200.000 dibuixos originals que dibuixants, il·lustradors i pintors van fer per encàrrec per al diari. Un llegat singular i curiós amb obres de més de 1.500 artistes de tots els estils, tècniques i tendències de la il·lustració. La visita m'ha vingut al cap quan em disposava a escriure aquesta col·laboració. No ho havia pensat abans de manera conscient però sens dubte una part del patrimoni cultural d'un país són també les il·lustracions que durant generacions han fet els seus dibuixants. La il·lustració és una disciplina artística que massa vegades ha estat considerada com un art menor i com merament decorativa, encara que tampoc és poca cosa, però no és només això. Al igual que la pintura, l'escultura o l'arquitectura, per posar només alguns exemples, són un reflex de les tendències estètiques de l'època, encara que sens dubte, igual que a la resta de disciplines artístiques, n'hi ha de tot i per descomptat no tot val igual.

Al País Valencià hi ha exemples d'excel·lents il·lustradors i il·lustradores amb una àmplia i exitosa trajectòria professional dins i fora de les nostres fronteres, i les seues obres han merescut reconeixements. És el cas de Miguel Calatayud, Paco Roca, Ana Miralles, Micharmud, Paco Giménez, Carlos Ortin, Enric Solbes,

Sento Llobell, Paco Santana entre els més veterans i altres que comencen a despuntar amb força com és el cas d'Aitana Carrasco, Raquel Catalina, Pablo Auladell, Marta Antelo, Luis Demano, Gerard Miquel, Carmela Mayor... Afortunadament, aquests últims són ja professionals molt més preparats, la majoria d'ells amb estudis universitaris, hereus dels avenços duts a terme per les anteriors generacions, que han aconseguit amb treball i tenacitat un major coneixement i valoració del món de la imatge gràfica.

També hi ha nombroses editorials que han publicat i publiquen el que es coneix com a literatura il·lustrada. Un terme difícil de definir però que generalment engloba aquella literatura que conté imatges gràfiques dirigida a un lector infantil, encara que no exclusivament ja que també hi cap tota la literatura il·lustrada pensada per a un altre tipus de públic, ja no tan infantil, que és amant de la il·lustració i que compra aquests llibres per pur plaer estètic. Dins de la literatura il·lustrada, l'àlbum és el que a primera vista més crida l'atenció, però és cert que podem trobar al mercat algunes col·leccions que, encara que editades més modestament, són veritables joies de la literatura il·lustrada.

Les editorials

Com tinc poc espai per parlar d'un tema tan extens com aquest, intentaré fer una panoràmica general de les editorials que tenen una major producció, que publiquen des d'ací i que al meu entendre són reflex del panorama general de la nostra edició en matèria de literatura il·lustrada.

En primer lloc, es troba "Edicions Bromera" –"Algar Editorial" quan publica en castellà-, que sens dubte els lectors coneixen bé perquè és una de les empreses més consolidades del nostre panorama editorial i que aquest any ha complert 25 anys. Edicions Bromera té en el seu catàleg nombroses col·leccions de llibre il·lustrat, algunes d'elles dirigides al públic escolar. Recentment ha iniciat una nova col·lecció d'àlbum, sens dubte una aposta arriscada per tant com costa vendre aquest tipus de llibre, però que confie que puga ser un aparador de noves propostes i llibres interessants.

Una altra de les editorials que al llarg de la seua existència -aquest any fa 20 anys- més ha publicat literatura infantil il·lustrada, ha estat "Tàndem Edicions". Una editorial que des dels seus inicis ha tingut especial interès per aconseguir una perfecta simbiosi entre bons textos i bones propostes gràfiques, on s'inclou tant el disseny

gràfic com la il·lustració. Igual que "Edicions Bromera", a més de col·leccions adreçades a un públic més escolar -per descomptat, sense descartar-ne altres-, compta amb diverses col·leccions d'àlbums amb títols destacats que han obtingut reconeixement fora de les nostres fronteres.

Una altra de les editorials amb llarga tradició en aquest tipus d'edició és "Edicions del Bullent", que va rescatar de l'oblit alguns bons llibres provinents de la Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, un dels primers intents allà pels anys 80 de crear una plataforma d'edició valenciana, i que ha vist créixer el seu catàleg amb noves propostes. Una de les més recents és la nova col·lecció d'àlbum amb textos de les rondalles d'Enric Valor, llibres d'un format més luxós que l'emprat en el seu moment per "Gregal" que, amb la perspectiva que dóna el temps, s'ha convertit en un material excel·lent per a conéixer els inicis de molts dels que després han estat magnífics il·lustradors i il·lustradores.

Menció a part per les dificultats que comporta de classificació en termes generals, són les propostes de l'editorial "Media Vaca", que publica llibres il·lustrats amb magnífiques propostes gràfiques i literàries, totes elles, gairebé sense excepció, noves i interessants en el panorama editorial universal. Es tracta de llibres atemporals, que resistiran molt bé el pas del temps i que constituiran per a qualsevol lector una excel·lent biblioteca gràfica.

"Diàlogo Infantil" és probablement una de les editorials més destacades en la publicació d'àlbum il·lustrat. És l'única línia que publica perquè per a altre tipus de llibres té associat un altre segell editorial, "Tilde". Les seues propostes són obres originals de producció pròpia, és a dir, per encàrrec, i que en conjunt constitueixen una línia estètica de les més coherents i acurades que existeixen hui en el panorama editorial valencià.

"Denes", és una altra de les empreses que publica llibres il·lustrats repartits en diverses col·leccions. Es tracta de volums editats, generalment, en rústica que contenen, en la majoria dels casos i quasi exclusivament, obra d'il·lustradors valencians. Aquesta editorial amb un ampli i variat catàleg presenta propostes estètiques força dispars entre si.

Existeixen també altres editorials amb una menor producció d'aquest tipus de literatura perquè es tracta d'empreses que publiquen materials curriculars i que han fet petites incursions en el llibre il·lustrat. Així, l'"Editorial Marfil", que publica algunes col·leccions il·lustrades principalment adreçades al món escolar,

i “Ecir”, que també publica diverses col·leccions, algunes d’elles amb nombrosos títols, entre elles, una col·lecció dedicada a l’àlbum on podem trobar llibres no de producció pròpia sinó traduccions comprades a l’estranger.

Des de Carcaixent publica també literatura il·lustrada “Edicions 96”, que darrerament ha afegit un important nombre de títols al seu catàleg. Encara que de moment no s’hi aprecia encara una línia estètica excessivament definida, té en el seu catàleg alguns títols interessants.

“Versos i Traços” va iniciar l’any 2004 el seu camí en la literatura il·lustrada amb l’edició d’obres originals en format àlbum. Ha passat de publicar pocs títols poètics a l’any a il·lustrar també contes. Amb una línia estètica bastant dispar entre si, en els últims temps ha editat alguns llibres de difícil classificació dirigits més aviat a un públic adult.

En els seus inicis, “Brosquil” va entrar de ple en el món de l’edició amb la publicació de nombrosos àlbums, encara que sense una línia estètica massa clara. Molts d’ells oferts a l’editorial pels propis autors, però també altres títols traduïts d’editorials estrangeres. Un camí difícil que ha anat llanguint amb el pas del temps i que des de fa ja alguns anys no ha incorporat nous títols al seu catàleg, almenys de manera tan productiva com al principi.

Un altre grup d’editorials de més recent constitució publiquen també alguns títols de literatura il·lustrada. És el cas de “Perifèric Edicions”, “Onada”, “Brief” i “Andana”, que han emprès el seu camí amb força, llançant al mercat valencià alguns títols comprats a l’estranger que han assolit molt d’èxit de vendes.

No voldria acabar sense nomenar una editorial que, si bé no produeix llibres il·lustrats, està en la línia de la il·lustració ja que publica còmics. Un terreny difícil quan no es pertany a un gran grup, ja que la immediatesa i la demanada constant de títols provoca que el ritme de producció haja de ser frenètic i conseqüentment molt arriscat per a una editorial de dimensions reduïdes. Es tracta d’”Edicions de Ponent”, que, des d’Alacant, publica obres que han tingut importants èxits de venda i també nombrosos premis tant nacionals com internacionals.

Que la il·lustració està de moda, no és una afirmació gratuïta; és un fet ben real. En el panorama actual, on el món de l’edició intenta reinventar-se sense oblidar-se del seu passat i està canviant el seu model de negoci per a adaptar-se a les demandes del mercat, estic segura que el món de la imatge tindrà un paper destacat. Almenys és això el que esperem els amants de la bona literatura il·lustrada.